

H.L. Heijkoop

De plaats van samenkomen voor de gelovigen

Bewerking door Hugo Bouter

Deuteronomium 12; Matteüs 18:20

Inleiding

Vele christenen hebben weinig inzicht in de roeping van de gelovige op aarde. Ze menen dat alles in orde is als een zondaar met belijdenis van schuld tot God gegaan is en dan weet dat zijn zonden vergeven zijn op grond van het verzoeningswerk van de Heer Jezus. Wat het evangelie betreft, houden ze zich nauwkeurig aan het Woord van God. Door hun geringere belangstelling voor het leven na de bekering denken ze er echter niet aan, dat ook hiervoor de Bijbel onze enige wegwijzer is. Zoals in alle dingen leert de Heilige Schrift ons bij nauwkeurig lezen ook hierin wat juist is.

In 1 Tessalonicenzen 1:9 wordt gezegd: "*hoe u zich van de afgoden tot God hebt bekeerd om de levende en waarachtige God te dienen*". Eerst dus bekering, want een natuurlijk mens kan God niet dienen (Rom. 3:10-12). Maar daarna het *dienen* van God! Niet de bekering is dus het doel van God met de mens, maar de bekering is het onmisbare middel om te geraken tot het doel: "het dienen van de levende en waarachtige God".

Zo vinden we dan ook in de brief aan de Romeinen, nadat in de eerste 11 hoofdstukken de weg waarop een zondaar tot God kan naderen nauwkeurig beschreven is, dat het onze redelijke dienst is onze lichamen tot een levende,

heilige, God welbehaaglijke offerande te stellen (Rom. 12:1). En in 12:2 worden we vermaand te beproeven wat de goede en welbehaaglijke en volmaakte wil van God is. Er zal wel geen meningsverschil over bestaan dat de wil van God alleen in het Woord van God gevonden wordt. En dat we dus dat Woord hebben te onderzoeken, als we weten willen wat Zijn wil is inzake het dienen van de levende en waarachtige God. De psalmdichter zegt: *"Uw Woord is een lamp voor mijn voet en een licht op mijn pad"*, en *"Ik ben verstandiger dan al mijn leraars, omdat ik Uw getuigenissen overdenk"* (Ps. 119:105 en 99).

Als we aan het dienen van God denken, zullen we ons in de eerste plaats met het samenkomen van de gelovigen bezighouden. Daar toch staan wij gemeenschappelijk in directe verbinding met God. In de eredienst, doordat wij Hem de dank brengen voor wat Hij gedaan heeft. In de bidstond, doordat wij Hem alles vragen wat wij nodig hebben. Bij de woordbediening, doordat Hij tot ons komt om ons te onderwijzen. In al deze samenkomsten wil Hij in ons midden zijn (1 Kor. 14:25 en Matt. 18:20).

In de Bijbel zien we de aanwijzingen over de samenkomsten dan ook een eerste plaats innemen, zowel in het Oude als het Nieuwe Testament. Hoeveel wordt bijvoorbeeld in Exodus en Leviticus niet over de tent der samenkomst (tabernakel) en de dienst daarin gesproken. En in het Nieuwe Testament vinden we na de brief aan de Romeinen, die de leer van het heil uiteenzet, allereerst de brieven aan de Korintiërs, die de goddelijke grondbeginselen van het samenkomen van de gelovigen aangeven.

Het is dan ook vreemd dat nergens zoveel verschil van mening over bestaat dan juist over dit punt. De een meent alleen samen te moeten komen met hen, die over een onderdeel van de waarheid of enkele onderdelen precies denken zoals hij. Een tweede met hen, die samen een landskerk vormen. Een derde dat hij moet blijven waar hij tot bekering is gekomen, terwijl een vierde meent daarheen te moeten gaan waar hij naar zijn gedachten het meest gezegend wordt. Is dan het Woord van God zo onduidelijk op dit punt? Of geeft het geen bepaalde aanwijzingen? Laten we dit onderzoeken en daarbij bedenken dat *"gehoorzamen beter is dan slachtoffer"* (1 Sam. 16:22).

Oude Testament

Allereerst een opmerking over de waarde van oudtestamentische richtlijnen voor ons vandaag. In 2 Timoteüs 3:16 staat dat alle Schrift van God is ingegeven en nuttig is om te leren, te weerleggen, te verbeteren en te onderwijzen in de gerechtigheid. In 1 Korintiërs 10:11 wordt gezegd dat alle gebeurtenissen die de Israëlieten in de woestijn meemaakten, hun overkomen zijn als voorbeelden en waarschuwingen voor ons. In Hebrreeën 9:23 wordt ons ten slotte meegedeeld dat de stoffelijke dingen in het Oude Testament een voorstelling zijn van de hemelse, geestelijke dingen die het Nieuwe Testament bespreekt. Het Oude Testament geeft ons dus Gods gedachten over de hemelse dingen in stoffelijke vormen uitgedrukt. Zo zijn de offers in het Oude Testament voorbeelden van de Persoon en het werk van de Heer Jezus. De tabernakel en de tempel, het huis van God op aarde, vormt een uiterlijk zichtbare voorstelling van het geestelijke huis van God, waarover het Nieuwe Testament spreekt (1 Petr. 2:5; Ef. 2:20-22; 1 Kor. 3:16). Zo laat de apostel Paulus ons ook in 1 Kor. 9:9 zien dat zelfs de eenvoudigste stoffelijke voorschriften een geestelijke betekenis hebben. Laten we in dit licht het Oude Testament bezien.

In Genesis wordt niet gesproken over het samenkomen van gelovigen. We zien daar telkens slechts een enkeling die persoonlijk God dient, omringd door mensen die goddeloos zijn. Maar het is opmerkelijk, dat zodra God begint een volk voor Zichzelf af te zonderen, Hij aanduidingen geeft dat Hij in het midden van dit volk wil wonen en Zijn volk daar tot Hem kan komen. Direct als Abram in Kanaän komt, roept hij in Beth-El (= huis Gods) de naam des Heren aan. Gods Woord gebruikt hier de naam Beth-El, hoewel de plaats toen nog Luz heette en 162 jaar later pas door Jakob Beth-El genoemd werd. Het vertrek uit Beth-El brengt honger en moeilijkheden, die pas verdwijnen als Abram terugkeert naar Beth-El en het altaar dat daar was.

In Genesis 28 verschijnt God op dezelfde plaats aan Jakob, als deze op weg is naar Haran. Daar zullen zijn zonen geboren worden en zal dus het begin van het volk gezien worden, en God belooft hem in Beth-El dat het een groot volk zal zijn. En in Genesis 35 zien we dat God Jakob daar weer heenbrengt en Zichzelf aan hem openbaart.

Dit zijn echter slechts aanduidingen. De eigenlijke behandeling van het onderwerp vinden we pas vanaf Exodus 19. Wel spreekt Mozes tegen de farao over het gezamenlijk offeren door het volk. Maar dat kan niet in Egypte gebeuren. Eerst moet het paaslam geslacht zijn (Ex. 12), het volk verlost zijn uit Egypte en iedere verbinding daarmee verbroken (Ex. 14). Maar als God het dan uitgesproken heeft dat Israël Zijn volk is, dan kan Hij in het midden van Zijn volk wonen en daar een

plaats hebben waar het volk met Hem samenkomt (Ex. 25:8). En van Exodus 25 tot 40 vinden we bijna alleen aanwijzingen over de tabernakel en de dienst daarin.

De tabernakel wordt genoemd:

- de tabernakel (Ex. 25:9);
- de tent der samenkomst (Ex. 29:42);
- de tent der getuigenis (Num. 17:7).

Deze namen geven de betekenis duidelijk aan. Het was het huis van God ('tabernakel' betekent tentwoning, zie Ex. 25:8-9), de plaats waar God woonde in het midden van Zijn volk. Maar in die woning kwam ook het volk samen met God. En tevens was dit Gods getuigenis op aarde. Hier werd God gezien in Zijn heiligheid, maar ook in Zijn liefde en genade.

Naar deze plaats moesten alle mannen drie keer per jaar komen en daar moesten de eerstelingen gebracht worden (Ex. 34:23 en 26). Daar werden de offeranden gebracht (Lev. 1-7), en daar de priesters gewijd (Lev. 8 en 9). Ja, zelfs alle dieren die geslacht werden om te eten, moesten eerst daar gebracht worden (Lev. 17:4).

Zou er enige twijfel geweest zijn over de plaats van samenkomst voor een Israëliet, die het Woord van God kende? Wat een vreugde zal het voor God geweest zijn, een volk te hebben dat Zijn inzettingen gehoord had en daarom met een bewogen hart en een vrijwillige geest kwam om daaraan gevolg te geven (Ex. 35). God eiste niet, maar vroeg een vrijwillig offer. En wat een heerlijk antwoord gaf het volk! Niemand onttrok zich! Allen kwamen met een vrijwillig hart om het beste wat ze hadden aan God te geven. Vrouwen gaven hun sieraden en spiegels (Ex. 38:8). Mannen hun kostelijke stoffen, goud en zilver. Geen zelfzucht, geen vrees voor oneer bij mensen, geen verlangen naar goede verdiensten kon hen een ogenblik afhouden van het handelen naar Gods gedachten. Niet ieder kon evenveel geven. Sommige vrouwen die een wijs hart hadden, konden meer doen dan anderen. Maar allen kwamen met vrijwillige harten datgene brengen wat ze hadden! Doet ons dat niet denken aan de eerste tijd van de Gemeente, zoals dat in Handelingen 2:42-47 beschreven wordt?

En welk antwoord gaf Gods goedheid op deze gezindheid? Zodra de tabernakel helemaal naar Gods gedachten was opgericht, kwam God op een voor ieder zichtbare wijze in het midden van het volk om daar te wonen (Ex. 40). En uit Zijn woning sprak Hij tot hen en deelde hun al Zijn heerlijke gedachten mee. Hij leerde hun hoe ze tot Hem konden komen om gemeenschap met Hem te hebben in het eten van hetzelfde offer (Lev. 3:11 en 7:19). Hoe de priesters, de zonen van Aäron

de wacht des Heren mochten waarnemen aan de deur van de tent der samenkomst (Lev. 8:35), en helpen bij het verzoeningswerk (Lev. 9:9). Hoe ieder zich rein kon bewaren (Lev. 11); en hoe iemand die onrein geworden was, weer gereinigd kon worden (Lev. 12-15). Hij leerde hun feest vieren (Lev. 23), en gaf inzettingen waardoor niemand blijvend zijn erfdeel verliezen kon (Lev. 25). Hij gaf ieder zijn plaats en dienst in het volk, zodat het een geordend geheel werd waarin alles geregeld toeging (Num. 1-4). En welke heerlijke dingen openbaarde Hij nog meer in de zeven weken tussen Exodus 40:1 en Numeri 10:11.

Helaas is het volk niet lang in deze goede toestand gebleven. God klaagt in Amos 5:25-26 dat ze Hem in de woestijn niet geofferd hebben, maar de tent van Moloch meevoerden! Ze vergaten die ene plaats van samenkomst en kwamen op andere plaatsen waar God niet was.

In Deuteronomium vinden we nieuwe aanwijzingen. Het volk is dan na de reis van 40 jaar door de woestijn bij de Jordaan gekomen om het Beloofde Land binnen te trekken. En God geeft aanwijzingen hoe ze zich in het land hebben te gedragen. De indeling van het boek is voor iedere lezer duidelijk. De eerste elf hoofdstukken geven een terugblik op de geschiedenis van het volk en Gods wegen van genade met hen. Met hoofdstuk 12 beginnen de "inzettingen en rechten" die ze in het land moesten waarnemen, terwijl hoofdstuk 30 enz. het slot vormt, waarbij profetisch het volk gezien wordt als weer uit het land verdreven ten gevolge van hun ongehoorzaamheid.

Zoals gezegd, vinden we in de eerste 11 hoofdstukken een terugblik op de woestijnreis. Maar het is niet louter herhaling van wat we in Exodus en Numeri vinden. Voor alles wordt voorgesteld dat Gods liefde en trouw hen bewaard had en dat alle moeilijkheden, ja, de hele reis van 39 jaar door *die grote en vreselijke woestijn* alleen te wijten was aan hun ongehoorzaamheid. Als zij gehoorzaam geweest waren aan Gods gebod, waren ze na elf dagreizen door de woestijn in het land gekomen (Deut. 1:2). Dit gedeelte eindigt met Deuteronomium 11, waar er nog eens grote nadruk op gelegd wordt dat alleen de volstreekte afhankelijkheid en gehoorzaamheid aan Gods Woord hen bewaren kon in de zegeningen van het erfdeel dat God hun geven zou.

Nadat zo hun harten bereidwillig waren geworden om te luisteren, stelde God hun in Deuteronomium 12-29 Zijn inzettingen en rechten voor. En zoals steeds is ook hier het eerste punt het samenkomen van het volk om God te dienen. Het zou in een land komen waar alles sprak van afgodendienst, dit is demonendienst (zie 1 Kor. 10:20). Het menselijk hart is geneigd zich aan te passen aan zijn omgeving; we zien dat in de latere geschiedenis van het christendom. Daarom stelde God hun

direct de onverenigbaarheid voor van de dienst van God met de afgodendienst, zowel wat het voorwerp als de wijze van uitoefening van die dienst betreft. Er zijn vele demonen, en daarom aanbidden de heidenen vele afgoden op vele plaatsen: op de hoge bergen, op de heuvels en onder elke groene boom! De hoofdgedachte van het Oude Testament is echter: "*de HERE (Jahweh) onze God is een enig HERE (Jahweh)*" (Deut. 6:4). Hem kenden ze als de Scheppergod, de Almachtige en Jahweh. Daarom kon er slechts één plaats van aanbidding en één wijze van aanbidding zijn. Er kon geen overeenstemming zijn met de afgodendienst. Daarop wordt zo scherp de nadruk gelegd in Deuteronomium 12:2-7, ja, in het gehele hoofdstuk 12 en veel meer plaatsen in de volgende hoofdstukken.

De enige God, de Schepper van hemel en aarde, de Almachtige, Jahweh, de Verbondsgod van Israël, eist voor Zich het recht op om te bepalen waar en op welke wijze Zijn volk, dat in Zijn land woont, tot Hem kan naderen. Daarom is in dit hoofdstuk zesmaal sprake van de plaats die "*Jahweh, uw God verkiezen zal*", en verder nog driemaal in hoofdstuk 18, 26 en 31. Samen 21 maal. Geeft dat geen overweldigende indruk van Gods soevereiniteit? Maar ook van de waarde die Hij hecht aan de plaats waar Zijn volk samenkomt?

God wil dat Zijn volk praktisch één is, zoals Hij het altijd ziet als één volk in de twaalf toonbroden in het heiligdom (Lev. 24:5), en in de twee stenen op de schouderstukken van de efod en de twaalf stenen in het borstschild van de hogepriester (Ex. 28). Deze praktische eenheid wordt gevormd door het hebben van een gemeenschappelijk doel, een gemeenschappelijk voorwerp van eredienst, gemeenschappelijke gedachten (zie 1 Kor. 1:10). De naam van onze God heeft een wonderbaar verenigde kracht. De satan weet dit en hij vreest niets zozeer dan deze kracht. Daarom probeert hij steeds die eenheid te verbreken. Vele gelovigen zien dat niet. De goddeloze Jerobeam zag het echter heel goed. Hij wist dat de gemeenschappelijke eredienst verbonden met de naam van Jahweh onherroepelijk de scheuring teniet zou doen. Daarom voerde hij een eredienst in, gescheiden van de plaats die de HERE verkoren had om Zijn naam daar te doen wonen (1 Kon. 12).

In Deuteronomium 12 is alles erop gericht die praktische eenheid van het volk te versterken en te doen uitkomen. God kende de rijkdom van het erfdeel dat Hij Zijn volk zou geven. En Hij verwachtte en verlangde dat het volk met een dankbaar hart iets van die rijkdom aan de Gever zou terugbrengen. Daarom worden hier zoveel *vrijwillige* offers genoemd. Alleen de tienden en de eerstgeborenen waren verplichte offers. God wilde dat alles wat door vrijwillige, dankbare, gehoorzame harten aan Hem werd toegewijd gebracht werd op de plaats waar Hijzelf woonde. Hij wilde het als het ware persoonlijk uit hun hand aannemen, en gemeenschappelijk met hen gebruiken: een deel van de offers als Zijn "spijs" of

"brood", zoals het ook vertaald kan worden (Lev. 3:11 en 16), en de rest door Zijn volk met hun zonen, dochters, dienstknechten en de Levieten, met een vrolijk hart voor Zijn aangezicht (zie Deut. 12:7,12,18).

Was er voor een aards volk een heerlijker dienst denkbaar, dan die hier wordt voorgesteld? Maar alleen voor harten, waarin liefde tot God woonde en die daarom waarde hechtten aan de gemeenschap met God. De oudste zoon in Lucas 15:29 hechtte geen waarde aan vrolijkheid in gemeenschap met zijn vader. Hij wilde vrolijk zijn met zijn vrienden, zonder de tegenwoordigheid van zijn vader. Dat was praktisch afgodendienst. Wat een tegenstelling tot Jesaja 26:8 waar gezegd wordt: *"naar Uw Naam en naar Uw gedachtenis ging ons zielsverlangen uit"*, en met Deuteronomium 18:6 waar gesproken wordt over een Leviet die *"naar de wens van zijn hart gaat naar de plaats die de HERE verkiezen zal"*.

Uit de volgende hoofdstukken van Deuteronomium blijkt welke grote betekenis de door God gekozen plaats in het leven van het volk innam. Dat kon ook niet anders. Het leven van het volk van God zal moeten beheerst worden door het feit dat God in hun midden woont. In Deuteronomium 14 en 15 worden er de tienden en de eerstelingen gegeten. In Deuteronomium 16 wordt het Pascha geslacht, en het Pinksterfeest en het Loofhuttenfeest gevierd. In Deuteronomium 17 wordt daar de beslissing van alle moeilijke twistvragen gevonden. In Deuteronomium 18 vindt de dienst van de Leviet daar plaats. In Deuteronomium 26 wordt de mand met eerstelingen van de vrucht van het land aan God gebracht. In Deuteronomium 31:11 ten slotte wordt bevolen daar elk jubeljaar de wet uit te roepen voor de oren van heel Israël.

Uit 1 Koningen 11:36 weten we dat de in het boek Deuteronomium genoemde plaats *Jeruzalem* was. Psalm 78:68 zegt ons dat God de berg *Sion*, die Hij liefhad, verkoos om daar Zijn heiligdom te stellen; en tevens dat God die plaats openbaarde in verbinding met Zijn knecht David. David was een type van Christus, die in Matteüs 18 spreekt over de met Zijn naam verbonden plaats, waar Hij in het midden van de Zijnen wil zijn.

Psalm 132:6 laat ons zien dat David reeds in zijn jeugd gezocht heeft naar de plaats waar God wilde wonen. Hij vond hem eerst daar, waar Kaleb zijn erfdeel vond en waar de kinderen van Korach gebaande wegen vonden in de woestijn (Ps. 84:6), namelijk in zijn *hart*. En als we hem daar niet eerst vinden, dat wil zeggen als we niet in het geloof en volstrekte afhankelijkheid de woorden van God over die plaats aannemen en ons hart daardoor die plaats kent, vinden we hem nooit. Maar David leerde pas door een verootmoedigende ervaring de berg Sion kennen als de door God verkoren plaats. In 1 Kronieken 21 en 22 vinden we dat eerst Gods oordeel

over zijn hoogmoed moest komen en pas nadat hij de volle prijs betaald had, openbaarde God hem de plaats van het huis des Heren. Het kost altijd een offer om af te zien van alle natuurlijke dingen en alleen te handelen naar Gods gedachten.

Helaas heeft Israël ook deze inzetten van God niet gehoorzaamd. Toen de ooggetuigen van Gods grote daden gestorven waren, week het volk reeds af en diende het de afgoden (Richt. 2:7-13). In Hosea 4:13 klaagt God dat het offerde op de hoogten van de bergen en rookte op de heuvels, onder een eik, populier en iep; juist datgene wat God in Deuteronomium 12 uitdrukkelijk verboden had. En zelfs een godvrezend man als Salomo rookte op de hoogten, totdat God hem bijzondere wijsheid gaf (1 Kon. 3). En over bijna alle koningen, hoe godvrezend ze overigens waren, moet God dezelfde klacht uiten. Zoals steeds heeft ook hier de mens alles verdorven wat God hem heeft toevertrouwd.

In Ezra en Nehemia vinden we weer een nieuw tijdperk in de geschiedenis van Israël. Als gevolg van de ontrouw van het volk, waarvan de verschrikkelijkheid wel blijkt uit het beeld dat Ezechiël 8 ervan geeft, heeft de heerlijkheid van de God van Israël Jeruzalem verlaten. Jeruzalem was *de plaats die God verkoren had om Zijn naam daar te doen wonen*. Daar was "de troon van de HERE" (1 Kron. 29:23). Ze wordt nu door God een overspelige vrouw en een hoer genoemd (Ezech. 16:32 en 35). De tien stammen waren door Salmanassar in ballingschap naar Assyrië gevoerd en 134 jaar later werd het koninkrijk Juda door Nebukadnessar vernietigd, terwijl de inwoners van Judea grotendeels naar Babel in ballingschap gevoerd werden.

God dacht echter in genade aan het getrouwe overblijfsel en bewoog het hart van Kores, de koning van Perzië, om het volk van Juda na een zeventigjarige ballingschap, verlof te geven terug te keren naar Jeruzalem, zoals Jesaja dat 150 à 200 jaar eerder geprofeteerd had (Jes. 45). Slechts een klein gedeelte van Juda en Benjamin maakte gebruik van deze gelegenheid. Volgens Ezra 2:64 waren het ruim tweeënvijftigduizend personen, die met Zerubbabel terugkeerden. Als we eraan denken dat er tijden waren dat Juda en Israël samen een leger hadden van 1.200.000 man (2 Kron. 13:3), dan zien we hoe klein het teruggekeerde deel was. Velen verlangden niet meer naar het door God gegeven land en naar Jeruzalem, waar de tempel gestaan had. Anderen (zoals Daniël) werden door hun positie verhinderd mee te gaan.

Maar God was met dit kleine overblijfsel. Hij bemoedigde en versterkte het, beschermde het voor vijanden en liet Zijn hulp en goedkeuring blijken. Niet dat God het in dezelfde positie herstelde die Israël vroeger ingenomen had. God ziet nooit ontrouw voorbij en geeft nooit volledig herstel van de toestand die de mens door zijn zonde en ontrouw verloren heeft. God heeft Adam niet hersteld in de hof van

Eden. En zelfs de christen, aan wie de waarde van het werk van Christus toegerekend wordt – een werk waardoor God oneindig meer verheerlijkt is dan Adam en al zijn nakomelingen God onteerd hebben – zelfs die wordt niet weer in de hof van Eden geplaatst, hoewel zijn plaats oneindig heerlijker en hoger is.

Dit overblijfsel moest de zichtbare tegenwoordigheid van de HERE missen. De troon van de HERE was niet meer in Jeruzalem. En Zerubbabel, de vorst uit het koninklijk geslacht van David, besteeg niet de troon van David, maar trad op als landvoogd van de machtige Perzische wereldheerser. God had Zijn heerlijkheid uit Jeruzalem teruggetrokken en de directe heerschappij over de aarde aan de volken gegeven (Dan. 2:38; Jes. 45:1). God erkende de heersersrechten van het heidense wereldrijk. De tijdsopgaven in de profetieën van Haggai en Zacharia zijn volgens de regeringsjaren van de heidense koningen. En God werkte ten gunste van het volk, niet door hun overheersers te vernietigen maar door in het hart van deze koningen een goede gezindheid tegenover de Joden te bewerken.

Had het overblijfsel gesproken zoals velen nu doen, dan was het zeker niet naar Judea teruggekeerd. Meer dan duizend jaar was er verstreken sinds Mozes de "inzettingen en rechten" had bekendgemaakt, waarbij God een plaats van eredienst voor alle twaalf stammen voorschreef en waarbij de priesterlijke handelingen nauwkeurig aangegeven waren. En vijfhonderd jaar was het geleden dat Salomo zijn heerlijke tempel bouwde en alles inrichtte naar Gods gedachten, zoals David die ontvangen had. Nooit had het ongeloof meer reden om de ongehoorzaamheid aan Gods Woord goed te praten. Moest nu na duizend jaar, nu de omstandigheden zo geheel anders waren, toch nog gehandeld worden naar wat God in de boeken van Mozes voorgeschreven had?

God Zelf had Jeruzalem verlaten en toegelaten dat tempel en stad verbrand werden! Hij had de Joden gezegend die in Babel en in andere streken woonden. Denken we maar aan Daniël en zijn vrienden, aan Ester en Mordekai. Was dat geen bewijs dat degenen die in Babel bleven, op de juiste weg waren? En nu zouden ze teruggaan naar het verwoeste land, dat grotendeels door vijanden bewoond werd? Naar Jeruzalem waar geen huis meer stond om in te wonen, waar geen altaar meer was om te offeren, waar geen tempel meer stond om God te dienen, waar geen muur was als bescherming tegen de vijanden en om het kwaad buiten te sluiten. Het was immers onmogelijk de oude toestand te herstellen. En moest er dan geen rekening gehouden worden met de lessen uit de geschiedenis? Toch al eeuwen hadden feitelijk alleen de twee stammen God gediend in Jeruzalem. En de laatste zeventig jaar was alles anders geworden en was onder Gods toelating een geheel andere toestand ontstaan. En nu gingen slechts weinigen uit Juda en Benjamin, met enkele priesters en Levieten terug. Zou dan het overgrote deel van de

weggevoerden, die niet terugkeerden – waaronder mannen als Daniël – het allemaal verkeerd zien?

Ongetwijfeld hebben velen zo geredeneerd. Anders is het niet te verklaren dat de Schrift zegt dat er maar tweeënveertigduizend mannen, dat is misschien geen vijf procent van het totaal, terugkeerden. Maar het geloof laat zich niet leiden door redeneringen, hoe verstandig en juist ze ook lijken. Het ziet niet op de omstandigheden. Het beoordeelt de juistheid van een ingeslagen weg niet naar de uiterlijke gevolgen. Het rekent niet met het aantal mensen dat ermee instemt. Het laat de voorschriften van God niet beoordelen door de historie, maar beoordeelt de historie aan de hand van de gehoorzaamheid aan Gods inzettingen. Het vraagt alleen wat Gods Woord zegt en handelt daarnaar, zonder met andere dingen rekening te houden.

Gods Woord had gezegd dat Palestina het Beloofde Land was, dat Jeruzalem de plaats was die Hij verkoren had om Zijn naam daar te doen wonen, dat daar het huis was waar het volk tot Hem kon naderen. En dus ging het gelovige overblijfsel, zodra het de boodschap van God hoorde, naar Jeruzalem. Zeker waren er grote gevaren onderweg. De vijandschap van de volken die rondom Jeruzalem woonden, was groot genoeg. Maar ze hielden daar geen rekening mee, het wordt zelfs niet genoemd. En wat een ijver toonden ze nadat ze aangekomen waren. Allereerst werd nagegaan of allen wel hun afkomst als Israëliet en eventueel als priester konden bewijzen. Vroeger was dat niet nodig geweest. Toen was het bekend wie Israëliet resp. priester, en wie vreemdeling was. Toen behoefde geen onderzoek ingesteld te worden naar hun afkomst. Maar in tijden van verwarring en verval is dat wel nodig.

In Babel had gemakkelijk een vreemdeling binnen kunnen sluipen. En door hun verstrooiing onder de volken en helaas dikwijls hun vermenging daarmee, en doordat er vreemden in het land woonden, was het mogelijk dat een vreemdeling zich als Israëliet voordeed of dat een priester niet van zuivere afstamming was. De belijdenis van de betreffende persoon was niet voldoende. In tijden van verval moet het bewijs gebracht worden door degene die aanspraak maakt op de titel. Niet dat Zerubbabel hun beweringen ontkende, dat liet hij aan God over. *"De Heer kent hen die de Zijnen zijn"* (2 Tim. 2:19). Maar hij kon alleen beslissen op duidelijke gronden. Als er later een hogepriester met Urim en Tummim zou zijn, zouden hun aanspraken definitief beslist worden naar de kennis van de alwetende God (Ezra 2:63).

Maar toen het vast stond wie er tot het volk van God behoorde en wie priesterdienst mocht uitoefenen, was het allereerste dat gebeurde samen te

komen om eredienst te plegen. Er was geen twijfel aanwezig waar men moest samenkomen. Het volk verzamelde zich als één man te Jeruzalem (Ezra 3:1). Er was geen verschil van mening wat ze moesten doen. Zeker, het onderwijs uit het Woord van God is van onschatbare waarde, en in Nehemia 8 en 13 vinden we welk een grote plaats dit bij het overblijfsel innam. Maar het allereerste wat een verlost volk, een door God hersteld volk doet, is aan God offeren, Hem prijzen en eredienst houden. Er was geen enkele twijfel bij de Israëlieten waar de eredienst moest plaatsvinden. Er was slechts één plaats, die *"de HERE verkoren had om Zijn naam daar te doen wonen"*, dat was Jeruzalem. Slechts één altaar waarop God overeenkomstig Zijn wil geofferd kon worden: het altaar op de dorsvloer van Arauna, in de voorhof van het huis van God, de tempel.

Zeker, de tempel was er niet meer, maar de ruïnes waren er nog. Het altaar was er niet meer, maar de plaats waar het altaar gestaan had, was er. Ze bouwden het altaar en vestigden het op zijn fundamenten. En dit altaar op de oude fundamenten, op de oude plaats, wordt door Maleachi "het altaar des Heren" en "de tafel des Heren" genoemd. En daar bij het altaar des Heren, in de voorhof van de vroegere tempel, offerden ze brandoffers, *"zoals voorgeschreven is in de wet van Mozes, de man Gods"*. Daar hielden ze ook het Loofhuttenfeest, *"zoals voorgeschreven is"*, en brachten de voor dit feest voorgeschreven offers *"in het vereiste aantal"*.

Zou er iets zijn dat het hart meer gewillig maakt om alleen volgens het Woord te handelen, dan de eredienst op de plaats waar de naam des Heren gevestigd is in Zijn huis? Zodra zij in dit alles gehoorzaam geweest waren, gaf God hun meer licht en grotere gewilligheid. Ze konden de ruïnes van de tempel niet meer zien, zonder de behoefte te voelen om te herbouwen. Zeker, de tempel was verwoest en was niet meer te herstellen in de oude heerlijkheid. Zij die het eerste huis gezien hadden, weenden toen ze het fundament opnieuw gelegd zagen. Konden ze vergeten dat de ark van het verbond met de wetstafels en de kruik met manna niet meer aanwezig waren? Dat dus ook de cherubim er niet meer waren, waartussen de heerlijkheid van God woonde? Dat ook de Urim en de Tummim niet meer aanwezig waren? En met hun geringe aantal en hun armoede konden ze het huis zeker niet herbouwen in de heerlijk pracht waarin Salomo het gebouwd had! Maar hoe zwak hun pogingen ook waren en hoe armoedig en verschillend van de eerste tempel hun bouwwerk in de ogen van de mensen ook was, in Gods oog was het prachtig. Hij zag de gevoelens van hun hart. Hij merkte de gehoorzaamheid aan Zijn Woord op en dat was lieflijk voor Hem. Daarom bemoedigde Hij hen door erop te wijzen, dat het in Zijn ogen dezelfde tempel was als die Salomo bouwde en dat de laatste heerlijkheid van dit huis groter zou zijn dan de eerste. De tempel van

Salomo, van Zerubbabel, van Herodes en in het duizendjarig rijk (Ezech. 40-43), is in Zijn ogen dezelfde. Er is slechts één huis van God, 'dit huis' (Hag. 2:10).

Niet dat het overblijfsel in zichzelf beter was dan hun broeders, die in Babel achtergebleven waren. Ze behoorden tot hetzelfde volk dat Gods toorn verdiend had. We lezen in Ezra en Nehemia over zoveel zwakheid en zonde, dat we ons alleen verwonderen kunnen dat God hen niet vernietigde in Zijn oordeel. God moest door de mond van Haggai klagen dat ze in hun gewelfde huizen woonden en niet dachten aan de bouw van Gods tempel. In niet minder dan vier hoofdstukken vinden we dat ze, in tegenspraak met Gods Woord, zich vermengd hadden met vreemde volken (Ezra 9-10; Neh. 9, 13:3 en 23), ja, dat de hogepriester Eljasib daarin voorgegaan was. We zien dat de edelen de armen verdrukten en hen zelfs als slaven verkochten. Misschien was hun praktische openbaring soms zelfs slechter dan van velen in Babel. Denken we maar aan Mordekai. Maar toch zag God *hen* alleen als de vertegenwoordigers van Zijn volk. Tot *hen* zond Hij Zijn profeten en aan hen gaf Hij Zijn beloften. Hun geschiedenis liet Hij neerschrijven en Hij verwekte koningen om hen te helpen. Over de anderen wordt alleen gesproken als hun lotgevallen in verband staan met het overblijfsel, zoals in het boek Ester, waar het gaat om het afwenden van de vernietiging van het hele volk, dus ook van het overblijfsel. Bij hen vond God ondanks alle zwakheid en gebrek een beginsel van gehoorzaamheid. Zij vroegen, hoe dikwijls ze het ook vergaten, naar Gods gedachten: hoe zij moesten handelen en hoe zij God naar Zijn gedachten konden dienen. Dat was het beginsel waarnaar zij handelden. En daardoor kwamen zij op de ene plaats van samenkomen naar Gods gedachten, "*de plaats die Hij verkoren had om Zijn naam daar te doen wonen*". Voor alle tijden is het woord van kracht: "*Gehoorzamen is beter dan slachtoffer, opmerken dan het vette der rammen*" (1 Sam. 15:22).

Nieuwe Testament

Zoals iedere aandachtige lezer zal opmerken, wordt de Heer Jezus in het evangelie naar Matteüs voorgesteld als de Koning die tot Zijn volk Israël komt om het Koninkrijk op te richten. In het geslachtsregister wordt de nadruk gelegd op Zijn afstamming van koning David, en in Matteüs 2 vinden wij Zijn huldiging als Koning door de wijzen uit het Oosten. Het rijk wordt hier het Koninkrijk der hemelen genoemd omdat het, hoewel op aarde, door hemelse beginselen bestuurd zou worden. In Matteüs 4:17-25 vinden wij de machtige prediking van de Heer. Als

grote menigten Hem volgen als gevolg van Zijn wonderdaden, geeft de Heer in de bergrede de grondwet, de beginselen van het Koninkrijk, of beter gezegd het karakter van hen die deel eraan zouden hebben (Matt. 5-7). Die beginselen waren echter in strijd met de hoogmoedige gedachten van de Joden, en in Matteüs 8 t/m 12 vinden wij Zijn verwerping door het volk.

Dan vinden wij in Matteüs 13 het nieuwe karakter van het Koninkrijk: een rijk waarvan de Koning afwezig is, waar onkruid tussen de tarwe wordt gezaaid en het meel geheel door zuurdeeg wordt doorzuurd (vgl. 1 Kor. 5). Maar dit rijk is niet beperkt tot de Joden alleen: de akker is de wereld. En in Matteüs 16 vinden wij het totaal nieuwe dat kwam: de gemeente die door Christus gebouwd zou worden. Dit is een belangrijk punt. Petrus beleed de Heer niet alleen als de Zoon van God, maar als de Zoon van de *levende* God, van Hem in Wie het leven en de levengevende macht is. Christus doorbrak de poorten van de Hades bij Zijn opstanding, door welke bewezen is dat Hij Gods Zoon in kracht is (Rom. 1:4). Hij bouwt de Gemeente van de *levende* God (1 Tim. 3:15), en wel op Zichzelf als de Zoon van de *levende* God. Hierdoor wordt er een geheel nieuwe toestand geïntroduceerd. Niet dat Israël voorgoed verworpen is. Matteüs 17 toont dat de Zoon des mensen eens Zijn rijk in heerlijkheid zal oprichten. Maar vooreerst heeft de gemeente de plaats van Israël als het getuigenis van God op aarde ingenomen.

In Matteüs 18 wordt dit nader uitgewerkt. De beslissing over tuchtzaken berust niet meer bij de synagoge (Joh. 9:22,34), maar bij de gemeente. En het gezag van de gemeente berust op het feit dat zij vergaderd is tot de naam van de Heer Jezus, en Hijzelf dan in haar midden is. Het is duidelijk dat de Heer hier spreekt over de tijd na Zijn hemelvaart. Toen Hij op aarde was, besliste Hij over alle vragen. We hebben in Matteüs 16 ook gezien dat de gemeente nog niet bestond, maar gebouwd zou worden. En 1 Korintiërs 12:13 en andere plaatsen leren ons dat de Heer op de Pinksterdag begonnen is de gemeente te bouwen (Hand. 2).

Matteüs 18:20 is de enige plaats in het Nieuwe Testament waar de Heer belooft in het midden van de Zijnen te zijn. Wel heeft Hij herhaaldelijk toegezegd *bij* iedere gelovige te zijn. Maar dat is geheel iets anders. Hij wil hier als een van hen in hun *midden* zijn, zoals Hij profetisch in Psalm 22:23 heeft gezegd: "*in het midden van de gemeente zal ik U prijzen*". Daarom wordt hier als voorwaarde voor Zijn aanwezigheid gesteld, dat ze in Zijn naam vergaderd zijn. Hij belooft aan Zijn discipelen die als gemeente bijeenkomen, dat Hij in hun midden zal zijn als ze in Zijn naam vergaderd zijn.

Waar deze tekst dikwijls verkeerd gebruikt wordt, zal het goed zijn de juistheid van bovenstaande aan te tonen. We moeten daarbij in het oog houden, dat we de

betekenis van een tekst alleen kunnen begrijpen als we haar lezen in het verband waarin ze voorkomt. Een uit het verband gerukte tekst bewijst niets. Daarmee zou ik alles kunnen 'bewijzen' wat ik maar wil en helaas gebeurt dat ook vaak.

De Heer geeft in dit hele hoofdstuk, Matteüs 18, aanwijzingen om in een geest van ootmoed en genade te handelen. Vanaf Matteüs 18:15 past Hij dat toe op het geval dat een broeder tegen mij zondigt. Maar wat moet ik doen als mijn optreden in genade geen gevolg heeft? Er is een instantie waartoe ik mij kan wenden: de gemeente die door Jezus gebouwd wordt op Hemzelf als de Zoon van de levende God. Zij heeft de bevoegdheid beslissingen te nemen over alle kwesties onder de gelovigen. Als zij op aarde een beslissing neemt, bindt of ontbindt, dan wordt het door de hemel erkend. En als zij op aarde in afhankelijkheid in genade wil handelen, zal de Vader in de hemel haar geven wat zij vraagt. En opdat het voor de discipelen duidelijk zou zijn waarop dit gezag berust, voegt de Heer eraan toe: *"Want waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn naam, daar ben ik in het midden van hen"*.

Als de plaatselijke gemeente in de naam van de Heer Jezus vergaderd is, is Hij in haar midden en zijn haar beslissingen met Zijn gezag bekleed (zie 1 Kor. 5:4-5). Maar als twee of meer gelovigen die op verschillende plaatsen wonen, afspreken op een bepaald uur over een bepaalde zaak te bidden, is vers 19 niet daarop van toepassing. Zeker zal God, die het gebed van iedere gelovige hoort, ook hen horen! Maar dat houdt geen verband met dit vers. En als twee of meer gelovigen bijeenkomen met een geestelijk doel, hetzij de eredienst, de bediening van het Woord, de bidstond, of welk ander karakter de samenkomst ook heeft, dan is dat als zodanig nog niet een vergaderd zijn waar Jezus in het midden is. Daartoe is nodig dat de gemeente tot Jezus' naam vergaderd is. Alleen daarvan geeft Hij de belofte dat Hij in het midden van hen wil zijn.

Wij vinden dus twee voorwaarden:

(a) dat de gemeente samenkomt;

In vers 17 staat niet "een", maar "de" gemeente. En ook Matteüs 16 spreekt over de gemeente. Er is slechts één gemeente, de gemeente van de levende God (1 Tim. 3:15). En ik zie in de gelovigen die in een bepaalde plaats wonen de uitdrukking van die ene gemeente, ja, zij is voor mij de gemeente. Daarom schrijft de apostel Paulus aan *"de gemeente van de Tessalonicenzen"*, *"de gemeente Gods die te Korinte is"*, enz. De Schrift kent geen twee of meerdere gemeenten. Er is slechts één lichaam van Christus. Daarom is een absolute voorwaarde voor het aanwezig zijn van de Heer Jezus in het midden van de twee of drie, dat zij op de grondslag van die ene gemeente samenkomen. Misschien komen niet allen die tot de gemeente behoren. Sommigen kunnen ziek of zwak zijn, of om andere redenen verhinderd zijn. Velen

blijven weg om zich op een andere grondslag dan de ene gemeente te vergaderen. Zij vinden die grondslag te ruim en stellen naast het behoren tot de ene gemeente extra voorwaarden. Maar de twee of drie zijn samen op de plaats waar alle gelovigen behoren te zijn. Ook al is hun hart bedroefd dat weinigen verschenen, zoals een lied zegt, hun geloofsoog ziet allen bijeen als leden van het ene lichaam van Christus. Ze zijn als gemeente vergaderd.

(b) de tweede voorwaarde is dat zij tot Jezus' naam vergaderd zijn.

Zijn naam, Zijn Persoon moet het enige middelpunt zijn – het enige dat hen kenmerkt. Hijzelf is de Gastheer. Maar dat betekent dat alles door die kostbare naam beslist wordt: hoe het verloop van de samenkomst is, welke samenkomsten er zullen zijn, hoe de dienst uitgeoefend wordt, kortom, hoe alles in verband met de samenkomsten geregeld zal worden. Jezus zal alles regelen, en de twee of drie die in "Jezus naam vergaderd zijn" zullen niets anders doen dan zeggen: "*Heer, wat wilt U dat ik doen zal*". Ze zullen Gods Woord nauwkeurig onderzoeken en zonder eigen gedachten en zonder kritiek Zijn "inzettingen en rechten" zoeken en verwerkelijken (Deut. 12).

Wanneer gelovigen zo bijeen zijn, al zijn het er maar twee of drie, dan zijn zij tot de naam van de Heer Jezus vergaderd en is Hij in hun midden. Wat een gezegende plaats en wat een voorrecht zo de gasten van de Heer Jezus te zijn! Maar ook wat een verantwoordelijkheid voor elke gelovige wat hij doet: deze plaats bij de Heer Jezus in te nemen, of een andere plaats die hijzelf kan uitzoeken, maar waar de Heer niet het Middelpunt van de Zijnen is.

Herinnert Matteüs 18:20 ons niet direct aan "*de plaats die de HERE, uw God verkiezen zal om Zijn naam aldaar te zetten*" (Deut. 12)? Ook hier vinden we 'de naam' als de plaats van samenkomen. De Zoon van de levende God, die dode zondaren tot Petrus (stenen) maakt en daarmee Zijn gemeente bouwt (Matt. 16:18; 1 Petr. 2:4-5), wil dat de gemeente in (beter: "tot") Zijn naam samenkomt en Hij verbindt Zijn aanwezigheid daaraan. Ook hier hebben we weer een plaats van samenkomst voor *allen* die de Heer Jezus toebehoren.

De vergelijking van Matteüs 18:20 met Deut. 12 kan de vraag doen rijzen of in beide gevallen dezelfde plaats bedoeld wordt. In het boek Deuteronomium wordt een aardrijkskundig bepaalde plaats aangewezen, namelijk *Jeruzalem*, zoals we bij het behandelen van die gedeelten gezien hebben. Is dat in Matteüs 18:20 ook zo? Johannes 4:20-26 geeft ons het antwoord. De Samaritaanse vrouw heeft door het gesprek met de Heer, dat haar morele toestand openbaarde, ingezien dat Hij een profeet was. Zij vroeg Hem daarom advies over de grote twistvraag tussen Joden en Samaritanen: Is de berg Sion of de berg Gerizim de plaats waar God aanbeden

moet worden. De Heer besliste de vraag natuurlijk overeenkomstig Gods Woord: Jeruzalem was de plaats van eredienst.

Maar aanknopend bij de oudtestamentische eredienst laat Hij zien dat door Zijn komst op aarde alles zou veranderen. Nu Israël Hem heeft verworpen en daardoor de *directe* vervulling van de beloften van aardse zegen heeft verloren, breidt de Heer Zijn arbeidsveld uit tot de gehele wereld (Matt. 13:38). Daaruit vergadert Hij nu Zijn gemeente (Matt. 16:18). Deze heeft geen specifiek aardse zegeningen, maar *geestelijke* zegeningen. Ja, ze is zelfs een hemels en geestelijk lichaam, daar ze gebouwd is op de Heer die hier op aarde gestorven is en daarna is opgewekt en verheerlijkt, terwijl God de Heilige Geest in haar woont (1 Kor. 3:16). De gelovigen die tot de gemeente behoren, kennen God niet alleen als Jahweh, maar als de God en Vader van onze Heer Jezus Christus, die ook *onze* God en Vader geworden is. Wij bezitten de Geest van zonschap, waardoor wij roepen: 'Abba, Vader' (Ef. 1:17; 3:14; Joh. 20:17; Rom. 8:15).

Daarom draagt onze aanbidding ook een heel ander karakter: wij moeten de Vader aanbidden in geest en waarheid. "In geest" laat het uiterlijke verschil zien. Niet meer op een aardse wijze, die aangepast is aan de gedachten van de mens op aarde: een aardrijkskundig bepaalde plaats; een tempel die gebouwd wordt met kostbare materialen die op aarde gevonden worden; offeranden van hetgeen de aarde voortbrengt; een dienst waarin de mens het beste en hoogste wat hij bezit kan geven in prachtige muziek en kostbare kleding; kortom, een dienst waarbij de aardse mens tot God nadert alsof ook Zijn gedachten aards zijn.

Voortaan zullen de ware aanbidbers tot God naderen in het volle bewustzijn van Wie God is. God is een geest, en het nieuwe leven dat de ware aanbidder bij zijn wedergeboorte heeft ontvangen is in staat in overeenstemming daarmee tot God te naderen (Joh. 3:5-8; 4:23-24). Het gaat niet meer om uiterlijke dingen, die hoogstens een type van de hemelse dingen zijn (Hebr. 9:23). De aanbidding gebeurt op een geestelijke wijze.

Aanbidden "in waarheid" wil zeggen: in overeenstemming met de wijze, waarop God Zichzelf nu heeft geopenbaard. Wij naderen dus niet meer zoals een Israëliet tot Jahweh, zijn Verbondsgod: "*Tot de tastbare berg en het brandende vuur en donkerheid en duisternis en onweer en bazuïngeklank en tot de stem van de woorden waarvan ze die hoorden baden dat het woord niet meer tot hen gericht zou worden*" (Hebr. 12:18-21). Maar onze relatie tot God is die van een kind tot zijn vader. De Vader zoekt zulke personen die Hem aanbidden (Joh. 4:23; Rom. 8:15; 1 Joh. 3:1).

Deze verandering wordt ook in Hebreeën 13:10-16 aangegeven. De hele brief behandelt de verschillen en de verbanden tussen de wet met de daaraan verbonden eredienst, en de Persoon van Christus als de inhoud en het middelpunt van de christelijke eredienst. En het resultaat is dat in ieder hoofdstuk het oude, dat hoogstens een aardse type van de hemelse Heer en Zijn dienst is, verdwijnt en de Heer Jezus alleen overblijft, met als eindconclusie: "*Jezus Christus is gisteren en heden dezelfde tot in eeuwigheid*" (Hebr. 13:8).

Daaruit wordt in Hebreeën 13:10 de gevolgtrekking gemaakt: Zij die de tabernakel dienen, een dienst waarbij de toegang tot God niet vrij was (Hebr. 9:8), hebben *geen* recht van het christelijke altaar te eten. Daaraan kunnen alleen degenen deelhebben, die "*vrijmoedigheid hebben om in te gaan in het heiligdom door het bloed van Jezus*" (Hebr. 10:19). Dat zijn zij die bij Jezus willen zijn, en de Heilige Geest neemt dat als een vanzelfsprekendheid aan voor iedere gelovige.

Onze plaats als gelovigen moet in de hemel zijn (Hebr. 9:12), maar tevens buiten de legerplaats, dat is buiten het systeem van aardse eredienst. Hebreeën 13:12 laat er geen twijfel over bestaan dat dit voor de gelovige Joden aan wie de brief gericht was, Jeruzalem was, de stad die onder de oude bedeling *de plaats was die de HERE verkoren had om Zijn naam daar te doen wonen*. Jezus Zelf is nu het centrum waar al de Zijnen bijeen horen te zijn, gescheiden van alle dienst die in een oudtestamentische geest uitgeoefend wordt.

De Heilige Geest zinspeelt in Hebreeën 13:10 op dat deel van de offers, dat voor zover het zond- en spijsoffers waren alleen door de priesters, eventueel met hun familie, maar voor zover het dankoffers waren door iedere Israëliet die rein was, gegeten mocht worden (Lev. 6:9 tot 7:38). Een deel van dit dankoffer was voor God, het werd "de spijze (of: het brood) voor Jahweh" genoemd (Lev. 3:11). Het overige was voor de offeraar en de priester, ja, voor iedere Israëliet die rein was. En het altaar, waarop het offer gebracht werd, werd "de tafel des Heren" genoemd (Mal. 1:7-14). Ook het christelijke altaar wordt de tafel van de Heer genoemd (1 Kor. 10:21). Dat is niet willekeurig. Er is geen type in het Oude Testament dat meer overeenkomst heeft met het avondmaal zoals dat in 1 Korintiërs 10 voorgesteld wordt, dan het dank- of vredeoffer en het nauw daarmee verbonden wijdingsoffer (Ex. 29:19-33; Lev. 8:31).

In 1 Korintiërs 11 wordt het avondmaal gezien in de *eerste* betekenis die de Heer ervan openbaarde, namelijk een maaltijd eenvoudig ter gedachtenis aan de gestorven Heiland: "*(...) doet dit tot Mijn gedachtenis*". Daarom is hier alles persoonlijk en wordt de nadruk gelegd op de persoonlijke toestand en verantwoordelijkheid van de enkeling. In 1 Korintiërs 10:16-22 wordt echter een

geheel andere zijde van het avondmaal voorgesteld. Daar zien we Christus als de gestorven Heiland op het altaar; en de offeraar die zich met Hem 'voedt', heeft daarin gemeenschap met al zijn medegelovigen en ook met God. Het bloed wordt hier, maar ook alleen hier het *eerst* genoemd, om te laten zien dat het volbrachte verzoeningswerk de enige grond is waarop deze gemeenschap tot stand kon komen. Maar dan wordt die gemeenschap ook geheel op de voorgrond gesteld; al het persoonlijke verdwijnt.

1 Korintiërs 10:16 zegt dat wij, als wij gebruik maken van de avondmaalsbeker, gemeenschap hebben met het bloed van Christus. Niet ik alleen heb dat, maar "wij", al de gelovigen. En evenzo is het met het brood. Al die gelovigen die het avondmaal vieren, hebben gemeenschap met het bloed en het lichaam van de Heer; en omdat ze allen met hetzelfde gemeenschap hebben, is er ook onderlinge gemeenschap. In 1 Korintiërs 10:17 wordt dit nog eens nadrukkelijk vastgesteld: *wij zijn één brood, één lichaam*. Als wij dus gemeenschappelijk het avondmaal vieren, spreken wij door die daad openlijk uit dat wij gemeenschap hebben met het bloed en het lichaam van de Heer en dat wij met alle gelovigen één brood, het ene lichaam van Christus vormen.

In de volgende verzen wordt voorgesteld dat het mogelijk is deze heilige zaak met onheilige dingen in verbinding te brengen. Aan de hand van het joodse altaar en de heidense altaren toont de apostel aan, dat zij die van de offers eten gemeenschap hebben met het altaar, ja, met God aan Wie de offers gebracht werden. En hij voegt er de ernstige vermaning aan toe: *"U kunt niet de drinkbeker van de Heer drinken en de drinkbeker van de demonen; u kunt niet deelnemen aan de tafel van de Heer en aan de tafel van de demonen. Of willen wij de Heer tot jaloersheid verwekken? Zijn wij sterker dan Hij?"* Ernstige woorden, die ons met heilige eerbied moeten vervullen en die tonen hoe belangrijk de heiligheid van de tafel van de Heer voor God is.

Wij hebben in dit gedeelte dus gezien dat het avondmaal gevierd moet worden in het bewustzijn dat wij één zijn met alle gelovigen, ja, dat wij door deel te nemen aan de beker en het brood openlijk uitspreken dat wij allen tezamen het lichaam van Christus vormen. Maar ook dat het avondmaal gevierd moet worden aan de tafel van de Heer, gescheiden van alles wat daarmee niet in overeenstemming is.

De ene gemeente die samenkomt aan de tafel van de Heer, is dat niet hetzelfde als wat wij in Matteüs 18:20 gevonden hebben? Ook hier komen de gelovigen samen in verbinding met de eenheid van de gemeente, aan de tafel van de Heer, waar dus Christus de Gastheer is en bepaalt wie daar mogen aanzitten en hoe de gang van zaken zal zijn, waar Hijzelf het middelpunt en het voorwerp van het samenkomen

is. Het is een plaats van samenkomst voor de *gemeente*, en dat niet alleen voor het avondmaal (1 Kor. 10:16-22; 11:18-20), maar ook als ze vergaderd is voor de dienst van het Woord (1 Kor. 14:23).

De gemeente, het huis van God op aarde, dat door de Heer Jezus met levende stenen gebouwd wordt (Matt. 16:18, 1 Petr. 2:4-7), is zonder enig gebrek. Hoe zou uit de handen van de goddelijke Bouwmeester een onvolmaakt gebouw kunnen komen? In 1 Korintiërs 3:9-17 echter, waar ook sprake is van het huis van God, vinden we niet meer de Heer Jezus als Bouwmeester, maar *Paulus*. Hij heeft het fundament gelegd en het is een goed fundament. Maar anderen zullen na hem bouwen, en ze hebben toe te zien *hoe* ze bouwen. Het is het huis van God, toevertrouwd aan mensen, die rekenschap zullen moeten afleggen van hun werk; hun werk zal door vuur, door goddelijke onderzoek worden beproefd. Het resultaat van dit bouwen zien we in de christenheid: het is een gebouw niet alleen met levende stenen, maar voor een groot deel met dood materiaal gebouwd. Er zijn zelfs bouwers, die het fundament aangetast en verdorven hebben. Zoals altijd heeft ook de mens hierin gefaald, en datgene verdorven wat God goed aan hem had toevertrouwd!

Paulus waarschuwde reeds daarvoor: "*Doch een ieder zie toe, hoe hij erop bouwt*". De apostel had als een wijs bouwmeester het goede fundament gelegd: Jezus Christus. Maar nu zouden er anderen komen om op dat fundament voort te bouwen, en dat kan op drie wijzen gebeuren. Het bouwen kan met goed materiaal plaatshebben: goud, zilver of kostelijke stenen, materialen die de beproeving met vuur kunnen doorstaan. De bouwer die hiermee bouwt, zal loon ontvangen. Het kan ook plaatshebben met ondeugdelijk materiaal: hout, hooi, stro. Bij de beproeving zullen ze verbranden en het opgebouwde zal vernietigd worden; het is een nutteloos bouwen geweest en het goede bouwen is erdoor verhinderd. De bouwer zal geen loon ontvangen en zelf 'als door vuur' behouden worden. Zijn dienst is waardeloos geweest en hij zal met lege handen voor God staan. Veel erger is echter het derde 'bouwen': daarbij wordt het fundament aangetast, het gebouw in zijn geheel bedreigd en het goede dat reeds gebouwd is verdorven. Een vreselijk oordeel van God zal over deze bouwers komen: "*Als iemand de tempel van God verderft, God zal hem verderven. Want de tempel van God is heilig, en dat bent u*".

In de eerste brief aan Timoteüs zien wij het huis van God nog in haar eerste heerlijkheid, zoals het door Paulus en andere trouwe arbeiders gebouwd was. Hoewel er gevaren waren en de afval profetisch wordt aangekondigd (1 Tim. 4:1), wordt het nog de pilaar en de grondslag van de waarheid genoemd en worden er aanwijzingen gegeven hoe een gelovige zich in het huis van God moet gedragen (1 Tim. 3:15). In de tweede brief aan Timoteüs, de laatste brief die Paulus geschreven

heeft, is de toestand ingrijpend gewijzigd. God heeft toegelaten dat het kwaad toen reeds zo ontwikkeld was, dat aanwijzingen gegeven moesten worden hoe de enkele gelovige zich in deze omstandigheden moet gedragen. De verdervende bouwers van 1 Korintiërs 3 waren hier reeds actief (2 Tim. 2:16-18), naamchristenen waren binnengeslopen (2 Tim. 3:5). Allen in Asia hadden zich van de apostel Paulus afgewend (2 Tim. 1:15); en bij zijn eerste verantwoording als gevangene, hadden allen hem verlaten (2 Tim. 4:16).

In Handelingen 2:42-47 waren allen die geloofden bijeen, en volgens Handelingen 5:13 durfde niemand van de anderen zich bij hen te voegen. Het was van ieder bekend of hij een gelovige was of niet. Ieder die beleed te geloven, was een christen. Nu is dat niet meer zo. Hoe moet de gelovige, die te midden van dit verval wandelt, onderscheiden wie werkelijk de Heer toebehoort? Het goddelijk antwoord is: *"de Heer kent die de Zijnen zijn"* (2 Tim. 2:19-23). De mens kent ze niet. Hij is niet in staat om bij alle belijders te onderzoeken wie werkelijk wedergeboren is. Maar dat hoeft ook niet. Dat kan hij aan Hem overlaten, die harten en nieren proeft. Wat een geruststellende en vertroostende gedachte! Als ik van sommigen die zich christen noemen niet weet of zij behouden zijn, bij de Heer is er geen onzekerheid. Hij vergeet niemand.

Maar dat wil niet zeggen dat ik nu maar doen moet of er niets veranderd is. Het verval is ingetreden en in mijn optreden moet ik daar rekening mee houden. Mag en moet ik aan God overlaten te beoordelen wie van al de belijders Hem toebehoren, de Heilige Geest zegt tegen mij persoonlijk: *"Laat ieder die de naam van de Heer noemt, zich onttrekken aan ongerechtigheid"* (2 Tim. 2:19). In de volgende verzen wordt meegedeeld wat dat inhoudt. Het in verval zijnde huis van God op aarde wordt vergeleken met een groot huis, waarin niet alleen gouden en zilveren, maar ook houten en aarden vaten zijn. Sommige vaten zijn tot eer, maar andere tot oneer. Hoe kan ik een vat tot eer zijn, geheiligd, bekwaam tot gebruik van de Meester, tot alle goed werk voorbereid? Daartoe is uiterlijke reiniging van alle onreinheid nodig, gevolgd door innerlijke reiniging: *"Maar ontvlucht de begeerten van de jeugd en jaag naar gerechtigheid, geloof, liefde en vrede met hen die de Heer aanroepen uit een rein hart"*.

We moeten goed opletten dat hier niet staat: naamchristenen zijn vaten tot oneer, en gelovigen vaten tot eer! Zeker, er zijn gouden vaten en aarden vaten. Maar als maatstaf voor de beoordeling of ik een vat tot eer ben, wordt alleen gegeven: *"Als dan iemand zich van deze vaten reinigt"*. Of bij de vaten die zich *niet* reinigen gelovigen zijn of niet, dat is een zaak die mij niet aangaat. Dat beoordeelt de Heer wel, want *"de Heer kent hen die de Zijnen zijn"*. Ons geloof kan overtuigd zijn dat er vele gelovigen onder hen zijn en daarom de Heer danken dat ze gelovig zijn, en

treuren dat ze in verbinding met de vaten tot oneer blijven en daardoor ook vaten tot oneer zijn. God zal hen ook tot veel goed werk kunnen gebruiken, maar volgens 2 Timoteüs 2:21 zijn alleen zij die zich *gereinigd* hebben van de vaten tot oneer tot *alle* goed werk toebereid.

Het is ook opmerkelijk dat de uiterlijke reiniging eerst genoemd wordt en dan pas de innerlijke. Wij zijn geneigd te zeggen: 'Als wij innerlijk gescheiden van het kwaad zijn, komt de uiterlijke scheiding er niet zo op aan'. Maar God stelt de uiterlijke reiniging op de eerste plaats. Als wij erover nadenken, wordt ons de juistheid daarvan wel duidelijk. Als wij niet gehoorzaam zijn door ons *uiterlijk* te reinigen, hoe zullen we dan ons *innerlijk* reinigen? Hoe moeilijk is het om in een onreine omgeving innerlijk rein te blijven, laat staan ons daar te reinigen: "*Maar ontvlucht de begeerten van de jeugd*". Het is vreselijk, uiterlijk gereinigd en innerlijk onrein te zijn. Dat is in werkelijkheid onwaarachtigheid!

Na de reiniging krijgen we de positieve kant: "(...) *jaag naar gerechtigheid, geloof, liefde en vrede met hen die de Heer aanroepen uit een rein hart*" (2 Tim. 2:22). Het zijn heerlijke dingen waarnaar we moeten jagen, vruchten van de Heilige Geest. Maar we hebben dat niet alleen te doen! We moeten het gezamenlijk doen "*met hen die de Heer aanroepen uit een rein hart*". Wie dat zijn is uit het voorgaande wel duidelijk. De vaten tot eer, die zich gereinigd hebben van de vaten tot oneer en zich ook innerlijk gereinigd hebben!

Hier worden we geroepen om te beoordelen. Hoe zou iemand zonder leven uit God "tot alle goed werk toebereid kunnen zijn?" En evenmin kan een ongelovige uiterlijk en innerlijk gereinigd zijn. We hebben dus te beoordelen of iemand leven uit God heeft of niet. Dikwijls wordt ontkend dat we dat kunnen zien. Als dat zo was, zou God Zijn kinderen iets hebben voorgeschreven dat ze niet kunnen uitvoeren! Durven we dat te zeggen? Maar het is toch ook niet zo! Het nieuwe leven in ons, en het door de Heilige Geest verlichte verstand kunnen zeker onderscheiden waar leven is en waar dood. Niet alleen op grond van een belijdenis; in tijden van verval is dat geen bewijs. Wie aanspraak op een titel maakt, moet dat in tijden van verval ook bewijzen (Ezra 2:62). Toon mij uw geloof zonder werken, en ik zal u uit mijn werken mijn geloof tonen (Jak. 2:18). Maar door de praktische belijdenis, gepaard aan een wandel in geloof en werken van geloof kan – bij een onderzoek door ervaren gelovigen – zeker gezien worden of er leven aanwezig is. En zou het door zwakheid niet gezien worden, "de Heer kent hen die de Zijnen zijn". Wij hebben ons dan geen oordeel aan te matigen of de betrokken persoon behouden is of niet, maar wij kunnen hem niet als een vat tot eer behandelen (vgl. Ezra 2:59-63).

Zo afgezonderd van alles wat onrein is en verbonden met hen die de Heer uit een rein hart aanroepen, kunnen we de aanwijzingen van de Heer opvolgen. We zijn uitgegaan buiten de legerplaats *tot Hem* (Hebr. 13:13). We kunnen teruggaan tot dat wat van het begin af was (1 Joh. 1:1; 2:7; 2:24; 2 Joh. 5-6). We kunnen ons door de Heilige Geest laten vergaderen tot de naam van de Heer Jezus en daardoor Zijn heerlijke aanwezigheid in ons midden genieten, al zijn we slechts met twee of drie (Matt. 18:20). Wij kunnen Zijn dood gedenken totdat Hij komt (1 Kor. 11:26), Zijn woord bewaren en Zijn naam niet verloochenen en het woord van Zijn volharding bewaren (Openb. 3:8-11). En Zijn heerlijke belofte luidt: *"Ik kom spoedig, houd wat u hebt, opdat niemand uw kroon neemt"* (Openb. 3:11).

Ook in tijden van verval blijft het waar dat er maar één plaats van samenkomen is voor al Gods kinderen, de plaats waar zij samenkomen *"met hen die de Heer aanroepen uit een rein hart"*, en dat op de grondslag van de ene gemeente, buiten de legerplaats, aan de tafel van de Heer, waar de Heer Jezus in het midden van de Zijnen is.

Oude Sporen 2019

